

НОВА УРБАНА АГЕНДА

Тачност превода није гарантована нити се претпоставља. Ако се појаве питања која се односе на тачност информација садржаних у преводу, погледајте документ „Нова урбна агенда“, усвојен од стране Генералне скупштине Уједињених нација (A/RES/71/256*) која је једина званична верзија документа. Свака неслагања или разлике са оригиналним текстом настале у преводу нису обавезујуће и немају правног учинка за усаглашавање или извршење.

Нову урбану агенду са енглеског на српски превео је Центар за животну средину и одрживи развој „Структура“ уз стручне консултације са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије.

НОВА УРБАНА АГЕНДА

United Nations

Издавач:	Центар за животну средину и одрживи развој “Структура”, Нови Сад
Превод:	Александра Томовић, Милош Губић
Технички уредници:	Тијана Живановић Милић, Сениша Тркуља, Илија Губић
Ликовни уредник и дизајн:	Андреа Посада Ескобар
Финални прелом:	Програм Уједињених нација за становање (УН-Хабитат), Најроби
Превод дела:	New Urban Agenda (United Nations A/Res/71/256*)
Штампа:	Програм Уједињених нација за становање (УН-Хабитат), Најроби
Тираж:	300

Издавање Нове урбане агенде помогло је Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

502.131.1:711.435(094.2)

НОВА урбана агенда / [превод Александра Томовић, Милош Губић]. – Нови Сад : Центар за животну средину и одрживи развој “Структура”, 2017 (Најроби : Програм Уједињених нација за становање). – 54 стр. : илустр. ; 21 cm

Превод дела: New urban agenda. – Тираж 300.

ISBN 978-86-900109-0-5

а) Градови – Одрживи развој – Документи
COBISS.SR-ID 317445127

НОВА УРБАНА АГЕНДА

ДЕКЛАРАЦИЈА
ИЗ КИТА О
ОДРЖИВИМ
ГРАДОВИМА И
НАСЕЉИМА ЗА
СВЕ

1. Ми, шефови држава и влада, министри и високи представници, окупили смо се на Конференцији Уједињених нација о становању и одрживом урбаном развоју (Хабитат III) од 17. до 20. октобра 2016. године у Киту, уз учешће субнационалних и локалних власти, парламентарца, цивилног друштва, аутохтоних народа и локалних заједница, приватног сектора, стручне, научне и академске заједнице, и других релевантних актера, да бисмо усвојили Нову урбану агенду.

2. Очекује се да ће се до 2050. године светско урбано становништво готово удвостручити, што урбанизацију чини једним од најтрансформативнијих трендова 21. века. Становништво, економске активности, друштвене и културне интеракције, као и хуманитарни и утицаји на животну средину се све више концентришу у градовима, што представља, између осталог, огромне изазове за одрживост у домену становања, инфраструктуре, основних услуга, безбедности хране, здравља, образовања, достојанствених послова, безбедности и природних ресурса.

3. Од конференције Уједињених нација о насељима одржане у Ванкуверу, Канада, 1976. године и у Истанбулу, Турска, 1996. године и усвајања Миленијумских циљева развоја 2000. године уочена су побољшања у квалитету живота милиона градских становника, укључујући и становнике сиромашних и неформалних насеља. Међутим, упорност различитих облика сиромаштва, растућа неједнакост и деградација животне средине остају међу главним препрекама одрживог развоја широм света, а друштвена и економска искљученост и просторна сегрегација су често непобитна реалност у градовима и насељима.

4. И даље смо далеко од одговарајућег приступа овим и другим постојећим и новим изазовима, те постоји потреба да се искористе шансе које пружа урбанизација као покретач равномерног и инклузивног економског раста, друштвеног и културног развоја и заштите животне средине, као и њеног потенцијалног доприноса за постизање трансформативног и одрживог развоја.

5. Преиспитујући начин на који се градови и насеља планирају, пројектују, финансирају, развијају и како се њима управља и влада, Нова урбана агенда ће помоћи да се искорене сиромаштво и глад у свим својим облицима и димензијама, да се смање неједнакости, да се подстакне равномеран, инклузиван и одржив економски раст, да се постигне родна равноправност и оснаживање свих жена и девојчица са циљем да се у потпуности искористе њихови суштински доприноси за одрживи развој, да се унапреди здравље и добробит људи, да се подстакне отпорност и да се заштити животна средина.

6. У потпуности уважавамо прекретнице начињене 2015. године, посебно Агенду за одрживи развој до 2030. године,¹ укључујући и Циљеве одрживог развоја, Акциону агенду Треће међународне конференције о финансирању за развој из Адис Абебе,² Париски споразум који је усвојен под окриљем Оквирне конвенције о климатским променама Уједињених нација,³ Оквир за смањење ризика од катастрофа

¹Резолуција 70/1.

²Резолуција 69/313, анекс.

³Види FCCC/CP/2015/10/Дод.1, одлука 1/CP.21, анекс.

2015–2030. године из Сендаја,⁴ Програм акције за земље у развоју без излаза на море за деценију од 2014. до 2024. године из Беча,⁵ Пут за реализацију убрзаних модалитета деловања малих острвских земаља у развоју (САМОА)⁶ и Истанбулски акциони план за најнеразвијеније земље за деценију од 2011. до 2020. године.⁷ У обзир такође узимамо Декларацију из Рија о животной средини и развоју,⁸ Светски самит о одрживом развоју, Светски самит за друштвени развој, Програм акције Међународне конференције о становништву и развоју,⁹ Пекиншку платформу за акцију,¹⁰ Конференцију Уједињених нација о одрживом развоју и активности које проистичу из ових конференција.

7. Иако увиђамо да није постигао договорене међувладине резултате, у обзир узимамо и Светски хуманитарни самит који је одржан у Истанбулу у мају 2016. године.

8. Препознајемо доприносе националних влада као и доприносе субнационалне управе и локалне самоуправе у дефиницији Нове урбане агенде, и у обзир узимамо другу Светску скупштину локалних и регионалних власти.

9. Нова урбана агенда поново потврђује нашу глобалну посвећеност одрживом урбаном развоју као пресудном кораку ка остваривању одрживог развоја на интегралан и координисан начин на глобалном, регионалном, националном, субнационалном и локалном нивоу уз учешће свих релевантних актера. Имплементација Нове урбане агенде доприноси спровођењу и локализацији Агенде за одрживи развој до 2030. године на интегралан начин, као и остваривању Циљева одрживог развоја, укључујући Циљ 11 према којем градови и насеља треба да буду инклузивни, безбедни, отпорни и одрживи.

10. Нова урбана агенда препознаје да су за човечанство култура и културна разноликост извор богатства и да значајно доприносе одрживом развоју градова, насеља и становника, оснажујући их да преузму активну и јединствену улогу у развојним иницијативама. Нова урбана агенда такође препознаје да је културу потребно узети у обзир приликом промовисања и спровођења образаца нове одрживе потрошње и производње који доприносе одговорној употреби ресурса и отклањању штетних утицаја климатских промена.

⁴ Резолуција 69/283, анекс II.

⁵ Резолуција 69/137, анекс II.

⁶ Резолуција 69/15, анекс.

⁷ Извештај о Четвртој конференцији Уједињених нација о најнеразвијенијим државама, Истанбул, Турска, 9. – 13. мај 2011. год. (A/CONF.219/7), поглавље II.

⁸ Извештај о Конференцији уједињених нација о животной средини и развоју, Рио де Жанеиро, 3. – 4. јун 1992. год., том I, Резолуције усвојене на Конференцији (публикација Уједињених нација, Продајни бр. Е.93. I.8 и исправка), резолуција I, анекс I.

⁹ Извештај са Међународне конференције о становништву и развоју, Каиро, 5. – 13. септембар 1994. год. (Публикација Уједињених нација, Продајни бр. Е.95.XIII.18), поглавље I, резолуција 1, анекс.

¹⁰ Извештај о Четвртој светској конференцији о женама, Пекин, 4. – 15. септембар 1995. год. (Публикација Уједињених нација, Продајни бр. Е.96.VI.13), поглавље I, резолуција 1, анекс II.

Наша заједничка визија

11. Делимо визију о градовима за све, подразумевајући под тим подједнаку употребу и уживање у градовима и насељима, тежећи да промовишемо инклузију и постараме се да сви становници, садашњих и будућих генерација, без дискриминације било које врсте, могу да населе и стварају правичне, безбедне, здраве, приуштиве, приступачне, отпорне и одрживе градове и насеља, подстичући на тај начин остварење просперитета и квалитетног живота за све. Бележимо напоре неких државних управа и локалних самоуправа да уврсте ову визију, која се још назива и „правом на град“, у своје законодавство, политичке изјаве и повеље.

12. Настојимо да створимо такве градове и насеља у којима ће сви људи моћи да уживају иста права и шансе, као и основне слободе, вођени циљевима и принципима Повеље Уједињених нација, а уз пуно поштовање међународног права. У том смислу, Нова урбана агенда темељи се на Универзалној декларацији о људским правима,¹¹ међународним споразумима о људским правима, Миленијумској декларацији¹² и Исходу светског самита из 2005. године.¹³ Инспирирана је и другим инструментима, попут Декларације о праву на развој.¹⁴

13. Желимо такве градове и насеља:

(а) Који испуњавају своју друштвену функцију, укључујући друштвену и еколошку функцију земљишта, са циљем да се постепено и у потпуности оствари право на одговарајући стан као компоненте права на адекватан животни стандард, без дискриминације, и обезбеди универзалан приступ безбедној и приуштивој пијаћој води и канализацији, као и једнак приступ јавним добрима и квалитетним услугама за све у областима као што су безбедност хране и исхрана, здравство, образовање, инфраструктура, мобилност и превоз, енергетика, квалитет ваздуха и средства за живот.

(б) Који су партиципативни, који промовишу ангажовање грађана, који изазивају осећање припадности и својине међу свим својим становницима, који дају приоритет безбедним, инклузивним, приступачним, зеленим и квалитетним јавним површинама погодним за породице, који јачају друштвене и међугенерациске интеракције, културне изразе и политичку партиципацију, у складу са околностима, и који подстичу социјалну кохезију, инклузију и безбедност у мирним и плуралистичким друштвима, у којима се задовољавају потребе свих становника, уважавајући специфичне потребе лица у рањивим ситуацијама;

¹¹ Резолуција 217 А (III).

¹² Резолуција 55/2.

¹³ Резолуција 60/1.

¹⁴ Резолуција 41/128, анекс.

(в) Који постижу родну равноправност и оснажују све жене и девојчице тако што обезбеђују пуно и ефикасно учешће жена и њихова једнака права у свим областима, као и у руковођењу на свим нивоима одлучивања, обезбеђујући достојанствене послове и једнаке плате за исте послове, или рад исте вредности за све жене, елиминишући све облике дискриминације, насиља и злостављања жена и девојака на приватним и јавним површинама;

(г) Који имају одговор на изазове и могућности тренутног и будућег непрекидног, инклузивног и одрживог економског раста користећи урбанизацију у сврху структуралне трансформације, високе продуктивности, активности са додатом вредношћу и ресурсне ефикасности, користећи локалну привреду и узимајући у обзир допринос неформалне економије, а подржавајући истовремено одржив прелазак ка формалној привреди;

(д) Који испуњавају своје територијалне функције и ван административних граница и који служе као чворишта и покретачи равномерног, одрживог и интегралног урбаног и територијалног развоја на свим нивоима;

(ђ) Који промовишу старосно и родно осетљиво планирање и инвестирање за потребе одрживе, безбедне и приступачне урбане мобилности за све, као и ресурсно-ефикасне путничке и теретне транспортне системе који ефективно повезују људе, места, добра, услуге и економске могућности;

(е) Који успостављају и спроводе мере смањења и управљања ризиком од непогода, смањују угроженост, јачају отпорност и одговор на елементарне непогоде и опасности узроковане људским деловањем и који подстичу ублажавање и прилагођавање на климатске промене;

(ж) Који штите, чувају, обнављају и промовишу своје екосистеме, воде, природна станишта и биодиверзитет, који смањују свој негативан утицај на животну средину и који се мењају у правцу одрживих образаца потрошње и производње.

Наши принципи и обавезе

14. Да бисмо остварили своју визију решени смо да усвојимо Нову урбану агенду водећи се следећим међусобно повезаним принципима:

(а) Не запоставити никога, путем сузбијања сиромаштва у свим својим облицима и димензијама, укључујући искорењивање екстремног сиромаштва путем обезбеђивања једнаких права и шанси, социо-економске и културне разноликости и интеграције у урбани простор, путем унапређења квалитета живота, образовања, безбедности хране и исхране, здравља и добробити, укључујући сузбијање епидемије ХИБ/AIDS, туберкулозе и маларије, путем подстицања безбедности и елиминсања дискриминације и свих облика насиља, путем обезбеђивања учешћа јавности пружајући безбедан и једнак приступ за све, и кроз обезбеђивање једнаког приступа физичкој и друштвеној инфраструктури и основним услугама за све, као и одговарајућем и приуштивом становању;

(б) Обезбедити одрживу и инклузивну урбану економију кроз искоришћавање агломеративних предности добро испланиране урбанизације, укључујући висок ниво продуктивности, конкурентност и иновације, кроз подстицање пуне и продуктивне запослености и достојанственог посла за све, кроз стварање достојанствених послова и једнаког приступа економским и производним ресурсима и шансама за све, као и кроз спречавање земљишних спекулација, подстицање безбедног закупа земљишта и управљање смањењем урбаног становништва, у складу са околностима;

(в) Обезбедити одрживост животне средине кроз промовисање чисте енергије и одрживо коришћење земљишта и ресурса у оквиру урбаног развоја, штитећи екосистеме и биодиверзитет, укључујући усвајање здравог начина живота у складу са природом; кроз промовисање образаца одрживе потрошње и производње, кроз јачање отпорности градова, кроз смањење ризика од катастрофа и ублажавање и прилагођавање климатским променама.

15. Обавезујемо се да ћемо радити на промени урбане парадигме за потребе Нове урбане агенде која ће:

(а) Преиспитати начин на који планирамо, финансирамо, развијамо, владамо и управљамо градовима и насељима, препознајући кључни значај одрживог урбаног и просторног развоја за достизање одрживог развоја и просперитета за све;

(б) Увидети водећу улогу националних влада, у складу са околностима, у дефиницији и имплементацији инклузивних и ефективних урбаних политика и законодавства у домену одрживог урбаног развоја, као и једнако важан допринос субнационалних и локалних управа, као и цивилног друштва и других релевантних актера, а на транспарентан и одговоран начин;

(в) Усвојити одрживе, окренуте људима, старосно и родно осетљиве и интегралне приступе урбаном и територијалном развоју, кроз примену политика, стратегија, развој капацитета и активности на свим нивоима и засноване на основним покретачима промена, укључујући:

(i) Припрему и имплементацију урбаних политика на одговарајућем нивоу, укључујући и у оквиру партнерства између локалног и националног нивоа као и између више актера, изградњу интегралних мрежа градова и насеља и подстицање сарадње међу свим нивоима управе како би се омогућило достизање одрживог интегралног урбаног развоја;

(ii) Јачање управљања градовима, са здравим институцијама и механизмима који јачају и укључују градске актере, у којима постоје одговарајући системи контроле и равнотеже, а који обезбеђују предвидљивост и кохерентност у плановима урбаног развоја како би се обезбедила социјална инклузија, непрекидан, инклузиван и одржив економски раст и заштита животне средине;

(iii) Јачање дугорочног и интегралног урбанистичког и просторног планирања и пројектовања како би се оптимизовале просторне димензије урбаних форми и постигли позитивни исходи урбанизације;

(iv) Поддржавање ефективних, иновативних и одрживих оквира и инструмената финансирања који омогућавају јачање општинских финансија и локалних фискалних система како би се, на инклузиван начин, створила, одржала и делила вредност коју ствара одрживи развој града.

Позив на акцију

16. Иако се специфичне околности градова свих величина, вароши и села разликују, потврђујемо да Нова урбана агенда има универзално подручје примене, да је парципативна и окренута људима, да штити планету и има дугорочну визију, да поставља приоритете и активности на глобалном, регионалном, националном, субнационалном и локалном нивоу, а које владе у свим државама могу да усвоје у складу са својим потребама.

17. Радићемо на имплементацији Нове урбане агенде у нашим сопственим земљама, као и на регионалном и глобалном нивоу, узимајући у обзир различите националне реалности, капацитете и нивое развоја, и поштујући национално законодавство и праксу, као националне политике и приоритете.

18. Поново потврђујемо све принципе Декларације из Рија о животној средини и развоју, укључујући, између осталог, и принцип о заједничкој али различитој одговорности, како је то утврђено у Принципу 7.

19. Препознајемо како приликом имплементације Нове урбане агенде посебна пажња треба да буде посвећена јединственим и новим изазовима урбаног развоја са којима се суочавају све земље, а посебно земље у развоју, укључујући афричке земље, најмање развијене земље, земље у развоју без излаза на море и мале острвске државе у развоју, као и специфичним изазовима земаља са средњим приходом. Посебна пажња, такође, треба да буде посвећена земљама у сукобу, као и земљама и територијама под страном окупацијом, постконфликтним земљама и земљама погођеним природним катастрофама и оним које су узроковане људским деловањем.

20. Увиђамо потребу да се посебна пажња посвети решавању различитих облика дискриминације са којима се, између осталог, суочавају жене и девојчице, деца и млади, особе са инвалидитетом, лица која живе са ХИВ/АИДС, старије особе, аутохтони народи и локалне заједнице, становници сиромашних и неформалних насеља, бескућници, радници, мали пољопривредници и рибари, избеглице, повратници, интерно расељена лица и мигранти, без обзира на њихов миграциони статус.

21. Позивамо све националне, субнационалне и локалне власти, као и све релевантне актере, у складу са националним политикама и законодавством, да ревитализују, јачају и стварају партнерства, унапређујући координацију и сарадњу са циљем ефективне имплементације Нове урбане агенде и остваривања наше заједничке визије.

22. Усвајамо Нову урбану агенду као колективну визију и политичку посвећеност промовисању и реализацији одрживог урбаног развоја, и као историјску прилику да се искористи кључна улога градова и насеља као покретача одрживог развоја у свету који је све више урбанизован.

ПЛАН
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
ИЗ КИТА ЗА НОВУ
УРБАНУ АГЕНДУ

23. Решени смо да применимо Нову урбану агенду као кључни инструмент који ће омогућити националним, субнационалним и локалним властима и свим релевантним актерима да достигну одрживи урбани развој.

Трансформативна опредељења за одрживи урбани развој

24. Да бисмо у потпуности искористили потенцијал одрживог урбаног развоја, кроз промену урбане парадигме, засноване на интегрисаним и недељивим димензијама одрживог развоја: друштвеним, економским и оним који се тичу животне средине, прихватамо следеће трансформативна опредељења.

Одрживи урбани развој у контексту социјалне инклузије и сузбијања сиромаштва

25. Увиђамо да је искорењивање сиромаштва у свим својим облицима и димензијама, укључујући и екстремно сиромаштво, највећи глобални изазов и неопходан предуслов одрживог развоја. Такође увиђамо да растућа неједнакост и истрајност различитих облика сиромаштва, укључујући растући број становника сиромашних и неформалних насеља, утиче и на развијене и на земље у развоју, и да просторна организација, структура и уређеност градског простора, као и обезбеђивање инфраструктуре и основних услуга, заједно са развојним политикама могу да подстичу или ометају социјалну кохезију, једнакост и инклузију.

26. Обавезујемо се на урбани и рурални развој који је окренут људима, који штити планету, који је старосно и родно осетљив, као и за остварење свих људских права и основних слобода кроз подршку заједничком животу, елиминисање свих врста дискриминације и насиља и јачање свих појединаца и заједница уз истовремено омогућавање њихове потпуне и сврсисходне партиципације. Такође се залажемо да ћемо промовисати културу и поштовање диверзитета и једнакости као кључних елемената у процесу хуманизације наших градова и насеља.

27. Поново потврђујемо наше обећање да нико неће бити запостављен и обавезујемо се на једнако подстицање заједничких шанси и предности које урбанизација може да понуди, а које ће омогућити свим становницима, без обзира да ли живе у формалним или неформалним насељима, да воде пристојне, достојанствене и испуњене животе и да остваре свој пун људски потенцијал.

28. Обавезујемо се на обезбеђивање пуног поштовања људских права за избеглице, интерно расељена лица и мигранте, без обзира на њихов миграциони статус, као и за пружање подршке њиховим градовима-домаћинима, у духу међународне сарадње, узимајући у обзир националне околности и препознајући да, иако прилив великог броја становника у вароши и градове носи са собом различите изазове, он истовремено може да пружи значајан социјални, економски и културни допринос животу у градовима. Такође се залажемо за јачање синергије између међународних миграција и развоја на глобалном, регионалном, националном, субнационалном и локалном нивоу, тако што ћемо омогућити безбедност, организованост и регуларност миграција кроз циљане и добро организоване миграционе

политике, као и за пружање подршке локалним самоуправама за успостављање оквира који омогућавају позитиван допринос миграната градовима и јаче везе на релацији град-село.

29. Обавезујемо се на јачање координационе улоге националних, субнационалних и локалних власти, у зависности од контекста, као и њихове сарадње са другим субјектима јавног сектора и невладиним организацијама у сврхе обезбеђивања социјалних и основних услуга за све, укључујући генерисање инвестиција у заједнице које су највише изложене катастрофама, као и оне које су погођене периодичним и дуготрајним хуманитарним кризама. Такође се обавезујемо на подстицање одговарајућих услуга, смештаја и шанси за пристојан и продуктиван рад лица погођених кризом у градским срединама, као и за рад са локалним заједницама и локалним управама за потребе утврђивања шанси за укључивање и развијање локалних, трајних и достојанствених решења, истовремено се старајући да помоћ стиже до угрожених лица и заједница-домаћина како би се спречило њихово развојно заостајање.

30. Препознајемо потребу да владе и цивилно друштво пруже додатну подршку отпорним градским службама у току оружаних сукоба. Такође указујемо на потребу за реafirмисањем пуног поштовања међународног хуманитарног права.

31. Обавезујемо се на промовисање националних, субнационалних и локалних стамбених политика које подржавају прогресивну реализацију права на одговарајући стан за сваког као компоненте права на одговарајући стандард живота, које се боре против свих облика дискриминације и насиља и спречавају произвољна принудна исељења и које су фокусиране на потребе бескућника, лица у ситуацијама угрожености, групе са ниским приходима и особе са инвалидитетом, истовремено обезбеђујући учешће и ангажовање заједница и релевантних актера у планирању и имплементацији ових политика, укључујући пружање подршке друштвено организованој станоградњи, а у складу са националним законодавством и стандардима.

32. Обавезујемо се на развој интегралних и родно и старосно осетљивих стамбених политика и приступа у свим секторима, а посебно у секторима запошљавања, образовања, здравства и социјалне интеграције, као и на свим нивоима управе, односно за развој политика и приступа који укључују обезбеђивање одговарајућег, приуштивог, приступачног, ресурсно ефикасног, безбедног, отпорног, добро повезаног и добро лоцираног стана, са посебним акцентом на фактор близине и јачање просторних веза са остатком урбаног ткива и околним функционалним подручјима.

33. Обавезујемо се на промовисање обезбеђивања различитих одговарајућих стамбених опција које су безбедне, приуштиве и приступачне члановима различитих приходовних друштвених група, а узимајући у обзир друштвено-економску и културну интеграцију маргинализованих заједница, бескућника и особа у ситуацијама угрожености и спречавајући сегрегацију. Предузећемо позитивне мере како бисмо побољшали услове живота бескућника, са циљем омогућавања њиховог пуног учешћа у друштву, као и да бисмо спречили и елиминисали бескућништво и борили се против и елиминисали криминализацију истог.

34. Обавезујемо се на промовисање праведног и приуштивог приступа одрживој основној физичкој и социјалној инфраструктури за све, без дискриминације, а укључујући приуштиво опремљено земљиште, стан, модерну и обновљиву енергију, безбедну пијаћу воду и канализацију, безбедну, хранљиву и одговарајућу храну, одлагање отпада, одрживу мобилност, здравствену негу и планирање породице, образовање, културу и информационе и комуникационе технологије. Такође се залажемо да ове услуге буду у складу са правима и потребама жена, деце и младих, старих, лица са инвалидитетом, миграната, аутохтоних народа и локалних заједница, у зависности од контекста, као и лица у ситуацијама угрожености. У том смислу подстичемо уклањање законских, институционалних, социо-економских и физичких препрека.

35. Обавезујемо се на промовисање веће сигурности закупа за све на одговарајућем нивоу управе, укључујући субнационални и национални ниво, уважавајући постојање различитих врста закупа, као и за развој наменских старосно, родно и еколошки осетљивих решења у оквиру континуума земљишта и власничких права, са посебним освртом на безбедност закупа за жене која је кључна за њихово оснаживање, укључујући и преко ефикасних система администрације.

36. Обавезујемо се на промовисање одговарајућих мера у градовима и насељима које особама са инвалидитетом на равноправној основи са другима олакшавају приступ, физичком окружењу градова, а посебно јавним просторима, јавном превозу, становању, образовним и здравственим установама, јавним информацијама и комуникацијама (укључујући информационе и комуникационе технологије и системе) и другим објектима и службама које су отворене за јавност, како у урбаним тако и у руралним подручјима.

37. Обавезујемо се на промовисање безбедних, инклузивних, приступачних, зелених и квалитетних јавних простора, укључујући улице, пешачке и бициклическе стазе, тргове, приобалне зоне, баште и паркове, а који представљају мултифункционална подручја намењена социјалној интеракцији и инклузији, здрављу и добробити, економској размени, културним изразима и дијалогу међу различитим народима и културама, и који су осмишљени и организовани тако да обезбеде људски развој и створе мирољубива, инклузивна и партиципативна друштва, као и да подстакну заједнички живот, повезаност и социјалну инклузију.

38. Обавезујемо се на одрживо коришћење природне и културне баштине, како материјалне тако и нематеријалне, у градовима и насељима, у зависности од контекста, кроз интегралне урбане и просторне политике и одговарајућа улагања на националном, субнационалном и локалном нивоу, како бисмо заштитили и промовисали културну инфраструктуру и локалитете, музеје, аутохтоне културе и језике, као и традиционална знања и уметност, наглашавајући улогу коју они играју у обнови и ревитализацији урбаних подручја, као и у јачању друштвене партиципације и остваривању грађанских права.

39. Обавезујемо се на промовисање сигурног, здравог, инклузивног и безбедног окружења у градовима и насељима које ће омогућити да сви живе, раде и учествују у животу града без страха од насиља и

заstraшивања, а узимајући у обзир да су жене и девојчице, деца и млади, и лица у ситуацијама угрожености, често посебно погођени. Такође ћемо радити на елиминацији штетних пракси против жена и девојчица, укључујући децу, као што су рани и присилни брак и женске гениталне мутилације.

40. Обавезујемо се на промовисање различитости у градовима и насељима, за јачање социјалне кохезије, интеркултуралног дијалога и разумевања, толеранције, међусобног поштовања, родне равноправности, иновација, предузетништва, инклузије, идентитета и безбедности и достојанства свих људи, као и за унапређивање услова живота и динамичне урбане економије. Такође се залажемо за предузимање корака који би осигурали да наше локалне институције промовишу плурализам и миран суживот у све хетерогенијем и мултикултуралнијем друштву.

41. Обавезујемо се на промовисање увођења таквих институционалних, политичких, законских и финансијских механизма у градовима и насељима уз помоћ којих би се, у складу са националним политикама, прошириле инклузивне платформе, односно које би свима обезбедиле смислено учешће у одлучивању, планирању и процесу накнадног праћења, као и јаче грађанско ангажовање, заједничко снабдевање и производњу.

42. Поддржавамо субнационалне и националне власти, у зависности од контекста, у испуњавању кључне улоге посредника која подразумева јачање веза међу свим релевантним актерима нудећи прилике за дијалог, уважавајући старосно и родно осетљив приступ, и придајући посебну пажњу потенцијалном доприносу свих сегмената друштва, укључујући мушкарце и жене, децу и младе, старе, лица са инвалидитетом, аутохтоне народе и локалне заједнице, избеглице, интерно расељена лица и мигранте, без обзира на њихов миграциони статус, и без дискриминације по основу расе, религије, националности или социо-економског статуса.

Одржив и инклузиван урбани просперитет и шансе за све

43. Увиђамо да је равномерно, инклузиван и одржив економски раст са пуном и продуктивном запосленošћу и достојанственим пословима за све кључан елемент одрживог урбаног и просторног развоја и да градови и насеља треба да буду места једнаких шанси, која дозвољавају људима да воде здрав, продуктиван, просперитетан и испуњен живот.

44. Увиђамо да су урбана форма, инфраструктура и архитектонски дизајн међу највећим покретачима трошковне и ресурсне ефикасности, захваљујући користима које остварују од економије обима и агломерације, као и захваљујући подстицању енергетске ефикасности, коришћењу одрживе енергије, отпорности, продуктивности, заштите животне средине и одрживог раста у оквиру урбане економије.

45. Обавезујемо се на развој динамичне, одрживе и инклузивне урбане економије ослањајући се на ендогени потенцијал, компаративне предности, културну баштину и локалне ресурсе, као и на ресурсно ефикасну и отпорну инфраструктуру, подстичући одржив и инклузиван индустријски развој и одрживе образце потрошње и производње, као и утичући на стварање повољног окружења за пословање и иновације и обезбеђивање средстава за живот.

46. Обавезујемо се на промовисање улоге коју приуштиво и одрживо становање и стамбено финансирање има у економском развоју, укључујући и производњу социјалних станова, као и за промовисање доприноса овог сектора за подстицање продуктивности у другим привредним гранама, имајући у виду да становање подстиче стварање капитала, приходе, отварање радних места и штедњу, као и да оно може да допринесе покретању одрживе и инклузивне економске трансформације на националном, субнационалном и локалном нивоу.

47. Обавезујемо се на предузимање одговарајућих корака како би се ојачале националне, субнационалне и локалне институције да подрже локални економски развој, подстичући интеграцију, сарадњу, координацију и дијалог на свим нивоима власти и функционалних подручја и са свим релевантним актерима.

48. Подстичемо ефективно учешће и сарадњу међу релевантним актерима, укључујући локалну управу, приватни сектор и цивилно друштво, жене, организације које представљају омладину, као и оне које представљају особе са инвалидитетом, аутохтоне народе, стручњаке, академске институције, синдикате, организације послодаваца, удружења миграната и културна удружења, како би се идентификовале шансе за урбани економски развој и утврдили и решили постојећи и нови изазови.

49. Обавезујемо се на пружање подршке просторним системима који интегришу урбане и руралне функције у националне и субнационалне просторне оквире и мреже градова и насеља, подстичући на тај начин одрживо управљање и коришћење природних ресурса и земљишта, обезбеђујући поуздане ланце снабдевања и вредносне ланце који повезују урбану и руралну понуду и потражњу, који налажу подстицање правичног регионалног развоја у оквиру урбано-руралног континуума и превазилажење друштвених, економских и просторних разлика.

50. Обавезујемо се на подстицање интеракција и повезивање на релацији град-село кроз јачање одрживог транспорта и мобилности, технологије и комуникационих мрежа и инфраструктуре уз подршку планских инструмената који се заснивају на интегралном урбаном и просторном приступу, како би се повећао потенцијал ових сектора за унапређење продуктивности, социјалне, економске и територијалне кохезије, као и безбедност и одрживост животне средине. Овим би требало да буду обухваћене везе између градова и њиховог окружења, између приградских и руралних подручја, али, у ширем смислу и између копна и мора где је прикладно.

51. Обавезујемо се на подстицање развоја оквира урбанистичког планирања, укључујући инструменте урбанизма и пројектовања који подржавају одрживо управљање и коришћење природних ресурса и земљишта и који утврђују одговарајућу компактност и густину, полицентричност и мешовите намене, а кроз попуњавање неизграђеног простора или планиране стратегије ширења градова, у зависности од контекста, са циљем подстицања економије обима и агломерације, јачања планирања у оквиру система производње и снабдевања храном и побољшања ресурсне ефикасности, урбане отпорности и одрживости животне средине.

52. Подстицемо усвајање стратегија просторног развоја које узимају у обзир, у складу са околностима, потребу за усмеравањем ширења градова дајући предност урбаној обнови кроз планирање приступачне и добро повезане инфраструктуре и услуга, одрживе густине насељености и компактног пројектовања и интеграције нових четврти у урбано ткиво, спречавање неконтролисаног ширења градова и маргинализације.

53. Обавезујемо се на стварање безбедних, инклузивних, приступачних, зелених и квалитетних јавних простора као покретача друштвеног и економског развоја, како би се на одржив начин искористило њихов потенцијал за стварање веће социјалне и економске вредности, укључујући вредност имовине, и како би се олакшало пословање, јавна и приватна улагања и пружила шанса свима да обезбеде средства за живот.

54. Обавезујемо се на стварање и коришћење обновљиве и приуштиве енергије и одрживе и ефикасне транспортне инфраструктуре и услуга, где је то могуће, остварујући користи од повезивања и смањујући финансијске, трошкове животне средине и здравства, настале услед неефикасне мобилности, гужви, загађења ваздуха, ефеката градског острва топлоте и буке. Такође се залажемо за то да се посебна пажња посвети потребама свих људи за енергијом и транспортом, а посебно потребама сиромашних и оних који живе у неформалним насељима. Исто тако примећујемо да смањење трошкова обновљиве енергије пружа градовима и насељима ефикасан инструмент за смањење трошкова снабдевања енергијом.

55. Обавезујемо се на промовисање здравог друштва кроз подстицање приступа одговарајућим, инклузивним и квалитетним јавним службама, чистом окружењу, узимајући у обзир смернице за квалитет ваздуха, између осталих и оне које је разрадила Светска здравствена организација (WHO), као и социјалној инфраструктури и објектима попут здравствених установа, укључујући универзални приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља како би се смањила стопа смртности новорођанчади и мајки.

56. Обавезујемо се на повећање економске продуктивности, у складу са околностима, обезбеђујући радној снази приступ могућностима за остваривање зараде, знању, вештинама и образовним установама које доприносе иновативној и конкурентној урбаној економији. Такође се залажемо за повећање економске продуктивности кроз подстицање пуног и продуктивног запослења, достојанствених послова, као и прилика за обезбеђивање средстава за живот у градовима и насељима.

57. Обавезујемо се на промоцију, у складу са околностима, пуног и продуктивног запослења, достојанственог посла за све и могућностима за обезбеђивање средстава за живот у градовима и насељима, са посебним освртом на потребе и потенцијале жена, младих, особа са инвалидитетом, аутохтоних народа и локалних заједница, избеглица и интерно расељених лица и миграната, нарочито најсиромашнијих и оних у ситуацијама угрожености, као и за подстицање недискриминушег приступа легалним шансама и начинима за остваривање зараде.

58. Обавезујемо се на промоцију подстицајног, праведног и одговорног пословног окружења које се заснива на принципима одрживости животне средине и инклузивног просперитета, и које подстиче улагања, иновације и предузетништво. Такође се залажемо за решавање проблема са којима се суочавају локалне пословне заједнице, подржавајући микро, мала и средња предузећа и задруге кроз вредносни ланац, а посебно послове и предузећа у оквиру социјалне и солидарне економије било да раде у сфери формалне или неформалне економије.

59. Обавезујемо се на признавање доприноса урбаној економији сиромашног становништва запосленог у неформалном сектору, посебно жена, укључујући неплаћене, локалне раднике и мигранте, а узимајући у обзир околности у држави. Њихов начин обезбеђивања средстава за живот, услови рада и сигурност прихода, правна и социјална заштита, приступ вештинама, средствима и другим видовима подршке, као и њихов глас и заступљеност треба да буду побољшани. Постепени прелаз радника и економских јединица у формалну економију развиће се са усвајањем балансираног приступа који комбинује подстицајне мере са мерама за спровођење, док ће се истовремено промовисати очување и побољшање постојећег начина обезбеђивања средстава за живот. У сврху транзиције у формалну привреду, у обзир ћемо узети специфичне националне околности, законодавство, политике, праксу и приоритете.

60. Обавезујемо се на подршку урбаним економијама у постепеној транзицији ка већој продуктивности уз помоћ сектора са високом додатом вредношћу, и то кроз подстицање диверзификације, технолошке модернизације, истраживања и иновације, укључујући стварање квалитетних, достојанствених и продуктивних послова посредством, између осталог, промовисања културних и креативних индустрија, одрживог туризма, сценске уметности и заштите баштине.

61. Обавезујемо се на искоришћавање урбане демографске дивиденде, тамо где је то могуће, и подстицање приступа младих образовању, развоју вештина и запошљавању како би се постигла већа продуктивност и заједнички просперитет у градовима и насељима. Девојчице и дечаци, младе жене и млади мушкарци су кључни носиоци промена у погледу стварања боље будућности, и када су оснажени имају велики потенцијал залагања за себе и своју заједницу. Обезбеђивање већих и бољих шанси за њихову смислену партиципацију биће од суштинског значаја за имплементацију Нове урбане агенде.

62. Обавезујемо се на суочавање са негативним последицама социјалних, економских и просторних импликација остарелог становништва, тамо где је сврсисходно, и искоришћавање фактора старења као прилике за нове дотојанствене послове и инклузиван и одржив економски раст, уз истовремено побољшање квалитета живота градског становништва.

Еколошки одржив и отпоран урбани развој

63. Увиђамо да градови и насеља треба да се суоче са до сада незабележеним претњима које произилазе из неодрживих образаца потрошње и производње, губитка биодиверзитета, притиска на екосистеме, загађења, природних катастрофа и оних узрокованих људским деловањем, климатских промена и

ризика које оне носе са собом, подривања напора да се сузбију сви облици и димензије сиромаштва и да се успостави одрживи развој. С обзиром на демографске трендове и централну улогу градова у глобалној економији, у активностима ублажавања и прилагођавања на климатске промене, као и у употреби ресурса и екосистема, начин на који су они планирани, финансирани, развијени, саграђени као и начин на који се њима влада и управља има директан утицај на одрживост и отпорност далеко изван граница градског подручја.

64. Такође увиђамо да градски центри широм света, а посебно у земљама у развоју, често имају одлике које њих и њихове становнике чине нарочито осетљивим на штетне утицаје климатских промена и других елементарних непогода и катастрофа изазваних људским деловањем, као што су земљотреси, екстремне временске прилике, поплаве, слегање земљишта, олује (укључујући и пешчане олује), топлотни таласи, несташице воде, суше, загађеност воде и ваздуха, векторски преносиве болести и издизање нивоа мора које, између осталог, посебно погађа приобална подручја, подручја речних делти и мале острвске државе у развоју.

65. Обавезујемо се на подстицање одрживог управљања природним ресурсима у градовима и насељима на начин који штити и унапређује урбани екосистем и услуге животне средине, који смањује емисију гасова са ефектом стаклене баште и загађеност ваздуха и поспешује смањење угрожености од непогода и управљање истима подстицајући развој стратегија за смањење угрожености од непогода и периодичне процене ризика од елементарних непогода и катастрофа изазваних људским деловањем, укључујући и стандарде који се односе на нивое угрожености, а истовремено подстицајући одрживи економски развој и штитећи благостање и квалитет живота свих кроз еколошки прихватљиво урбанистичко и просторно планирање, инфраструктуру и основне услуге.

66. Обавезујемо се на усвајање приступа паметних градова који користи могућности које пружају дигитализација, чиста енергија и технологије, као и иновативне саобраћајне технологије, дајући на тај начин становницима прилику да се одреде за решења која су повољнија по животну средину и да поспеше одрживи економски раст, а градовима да побољшају пружање услуга.

67. Обавезујемо се на промоцију стварања и одржавања добро повезаних и распрострањених мрежа отворених, вишенаменских, безбедних, инклузивних, приступачних, зелених и квалитетних јавних простора са циљем унапређења отпорности градова на непогоде и климатске промене, попут поплава, суша и топлотних таласа, затим за унапређења безбедности хране и исхране, физичког и менталног здравља, квалитета унутрашњег и спољашњег ваздуха, за смањења буке и промовисање градова, насеља и урбаних предела који су привлачни и пријатни за живот, као и за давање приоритета очувању ендемских врста.

68. Обавезујемо се на то да се посебна пажња посвети урбаним делтама, приобаљу и другим еколошки осетљивим подручјима, наглашавајући улогу ових екосистема у обезбеђивању значајних ресурса у домену транспорта, безбедности хране, економског просперитета, услуга екосистема и отпорности. Обавезујемо се на интегрисање одговарајућих мера у одрживо урбанистичко и просторно планирање и развој.

Цакарта, Индонезија

69. Обавезујемо се на очување и промовисање еколошких и социјалних функција земљишта, посебно приобалних подручја у којима се налазе градови и насеља, као и за промоцију решења која уважавају екосистеме, фаворизујући на тај начин одрживе образце потрошње и производње како се способност обнављања екосистема не би премашила. Такође се залажемо за подстицање одрживог коришћења земљишта, за очување одговарајућих густина и компактности за потребе ширења урбаних зона како би се спречило и ограничило неконтролисано ширење градова, као и за спречавање непотребних измена у коришћењу земљишта и губитка продуктивног земљишта и осетљивих и значајних екосистема.

70. Обавезујемо се на пружање подршке локалном снабдевању робом и основним услугама и искоришћавање близине ресурса, свесни да снажно ослањање на далеке изворе енергије, воде, хране и сировина може представљати изазов за одрживост, као што је, на пример, ризик од прекида у пружању услуга, те да локално снабдевање може становницима да олакша приступ ресурсима.

71. Обавезујемо се на јачање одрживог управљања ресурсима, између осталог, земљиштем, водама (океанима, морима и свежом водом), енергентима, сировинама, шумама и храном, а дајући посебан значај еколошки прихватљивом управљању и смањењу отпада и опасних хемикалија, укључујући загађиваче ваздуха и краткотрајне климатске загађиваче, гасове са ефектом стаклене баште и буку, а на начин који уважава везе на релацији град-село, функционалне ланце снабдевања и вредносне ланце у погледу утицаја на животну средину и одрживости и који тежи да пређе у циркуларну економију подстицајући истовремено очување, регенерацију, обнављање и отпорност екосистема при суочавању са новим надлазећим изазовима.

72. Обавезујемо се на дугорочне процесе урбанистичког и просторног планирања и праксу просторног развоја која укључују интегрално планирање и управљање водним ресурсима, узимајући у обзир урбно-рурални континуум у локалним и ширим просторним размерама и укључујући учешће релевантних актера и заједница.

73. Обавезујемо се на промоцију очувања и одрживог коришћења воде кроз обнављање водних ресурса унутар градских, приградских и руралних подручја, смањење и пречишћавање отпадних вода, смањење губитака воде, подстицање поновног коришћења воде и веће складиштење, задржавање и обнављање воде, узимајући у обзир циклус кружења воде у природи.

74. Обавезујемо се на подстицање еколошки прихватљивог управљања отпадом и значајно смањење у стварању отпада кроз редукацију, поновно коришћење и рециклирање отпада, смањење депонија и претварање отпада у енергију онда када отпад не може да се рециклира или када овај избор даје најбоље резултате по животну средину. Такође се залажемо за смањење загађености мора кроз боље управљање отпадом и отпадним водама у приобаљу.

75. Обавезујемо се на охрабривање националних, субнационалних и локалних власти, у зависности од контекста, у погледу фаворизовања одрживе, обновљиве и приуштивне енергије, енергетски

ефикасних зграда и начина изградње, као и за подстицање рационалне потрошње енергије и енергетске ефикасности што је неопходно за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште и емисија чађи, како би се успоставили одрживи образци потрошње и производње, како би се допринело стварању нових достојанствених послова, побољшало јавно здравље и смањили трошкови снабдевања енергијом.

76. Обавезујемо се на одрживо коришћење природних ресурса и фокусирање на ресурсну ефикасност сировина и грађевинских материјала као што су бетон, метали, дрво, минерали и земљиште. Залажемо се за отварање постројења за безбедно обнављање материјала и рециклажу, подстицање изградње одрживих и отпорних зграда и давање приоритета коришћењу локалних, нетоксичних и рециклираних материјала, као и боја и премаза без додатка олова.

77. Обавезујемо се на јачање отпорности градова и насеља, посебно уз помоћ развоја квалитетне инфраструктуре и просторног планирања кроз усвајање и имплементацију интегралних, старосно и родно осетљивих политика и планова и приступа заснованих на екосистемима у складу са Оквиром за смањење ризика од непогода 2015–2030. године из Сендаја, као и кроз укључивање холистичког и на подацима заснованог управљања ризицима на свим нивоима у циљу смањења осетљивости и рањивости, нарочито у зонама формалних и неформалних насеља изложеним ризицима, укључујући сиромашна насеља, као и како би се омогућило домаћинствима, заједницама, институцијама и службама да се припреме, одговоре, прилагоде и брзо опораве од ефеката опасности, укључујући изненадне догађаје и латентне притиске. Подстицаћемо развој отпорне и ресурсно ефикасне инфраструктуре и смањићемо ризике од катастрофа и њихов утицај, укључујући обнављање и санацију сиромашних и неформалних насеља. У сарадњи са локалним управама и актерима подстицаћемо и мере за ојачавање и прилагођавање свих ризичних стамбених фондова, посебно у сиромашним и неформалним насељима, како би их учинили отпорним на катастрофе.

78. Обавезујемо се на подстицање преласка са реактивног на проактиван приступ заснован на ризицима, укључујући све опасности и целокупно друштво, као што је подизање свести јавности о ризицима и подстицање раних улагања у превенцију и јачање отпорности, истовремено обезбеђујући благовремена и ефективна локална решења за тренутне потребе становника погођених природним или катастрофама изазваним људским деловањем, као и конфликтима. Овакав приступ треба да обухвати начело „начело изградње бољег“ у процесу опоравка након катастрофе како би се у планирање у будућности уградиле јачање отпорности, затим мере заштите животне средине и простора, научене лекције из претходних катастрофа, као и свест о новим ризицима.

79. Обавезујемо се на промовисање борбе против климатских промена на међународном, националном, субнационалном и локалном нивоу, укључујући прилагођавање на климатске промене и ублажавање њихових ефеката, као и на подршку напорима који у том смислу улажу градови и насеља, њихови становници и сви локални актери. Такође се залажемо за подршку стварању отпорности и смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште у свим релевантним секторима. Такве мере треба да буду у складу са циљевима Париског споразума који је усвојен под окриљем Оквирне конвенције о климатским променама Уједињених

нација, укључујући задржавање просечне глобалне температуре далеко испод 2 степена Целзијуса у односу на преиндустријски период и наставак напора за њено задржавање на 1, 5 степени Целзијуса.

80. Обавезујемо се на пружање подршке средњерочном и дугорочном планирању прилагођавања, као и оцени изложености градова климатским променама и њиховим утицајима како би се прикупили подаци за потребе припреме планова прилагођавања, политика, програма и активности које јачају отпорност градског становништва, укључујући прилагођавање засновано на екосистему.

Ефикасна имплементација

81. Увиђамо да ће реализација трансформативних опредељења дефинисаних у оквиру Нове урбане агенде захтевати успостављање одговарајућих политика на националном, субнационалном и локалном нивоу, обједињених кроз партиципативно планирање и управљање урбаним просторним развојем и ефикасна средства имплементације, употпуњених међународном сарадњом као и активностима на развоју капацитета, укључујући размену најбољих пракси, политика и програма међу свим нивоима управе.

82. Позивамо међународне и регионалне организације и тела, укључујући оне из система Уједињених нација и мултилатералних еколошких споразума, развојне партнере, међународне и мултилатералне финансијске институције, регионалне развојне банке, приватни сектор и друге актере, да побољшају координацију својих урбаних и руралних развојних стратегија и програма како би се применио интегралан приступ одрживој урбанизацији, укључујући имплементацију Нове урбане агенде.

83. У том смислу наглашавамо потребу за унапређењем координације и кохерентности у целом систему Уједињених нација у области одрживог урбаног развоја, а унутар оквира стратешког планирања, имплементације и извештавања на нивоу целог система, како је наглашено у параграфу 88. Агенде за одрживи развој до 2030. године.

84. Снажно апелујемо на државе да се суздрже од проглашавања и примењивања било којих унилатералних економских, финансијских или трговинских мера које нису у складу са међународним правом и Повељом Уједињених нација и које спречавају потпуну реализацију економског и социјалног развоја, нарочито у земљама у развоју.

Изградња структуре управљања градовима: креирање оквира подршке

85. Препознајемо начела и стратегије садржане у Међународним смерницама за децентрализацију и јачање локалних власти и Међународним смерницама за приступ основним услугама за све, које је усвојио Управни савет Програма Уједињених нација за насеља (УН-Хабитат) у резолуцији 21/3 од 20. априла 2007¹⁵ и резолуцији 22/8 од 3. априла 2009.¹⁶

¹⁵ Видети Службене белешке Генералне скупштине, шездесет друго заседање, Додатак бр. 8 (А/62/8), анекс I.

¹⁶ Ibid, Шездесет четврто заседање, Додатак бр. 8 (А/62/8), анекс I.

86. Утемељићемо ефективну имплементацију Нове урбане агенде на инклузивним, применљивим и партиципативним политикама урбаног развоја, у зависности од контекста, како би интегрисали одрживи урбани и просторни развој у интегралне развојне стратегије и планове, подржане, у складу са околностима, националним, субнационалним и локалним институционалним и регулаторним оквирима, обезбеђујући њихову одговарајућу повезаност са транспарентним и одговорним финансијским механизмима.

87. Подстицаћемо јачу координацију и сарадњу међу националним, субнационалним и локалним властима, укључујући кроз механизме консултација на више нивоа и јасно дефинисање одговарајућих надлежности, инструмената и ресурса за сваки ниво управе.

88. Обезбедићемо усклађеност између циљева и мера секторских политика, између осталог, у домену руралног развоја, коришћења земљишта, безбедности хране и исхране, управљања природним ресурсима, обезбеђивања јавних услуга, воде и канализације, здравља, животне средине, енергетике, стамбених и политика мобилности, а на различитим нивоима и просторним обухватима јавне администрације, као и ван административних граница уважавајући одговарајућа функционална подручја, како би се ојачао интегрални приступ урбанизацији и имплементирале интегралне стратегије урбаног развоја и просторног планирања које у обзир узимају секторски приступ.

89. Предузећемо мере за успостављање законских и политичких оквира који се заснивају на принципима једнакости и недискриминације, како би унапредили способност Влада да ефективно имплементирају националне политике урбаног развоја, у складу са околностима, и како би их као креаторе политика и доносиоце одлука оснажили, обезбеђујући одговарајућу фискалну, политичку и административну децентрализацију која се заснива на принципима супсидијарности.

90. У складу са националним законодавством, подржаћемо јачање капацитета субнационалних и локалних власти за имплементацију ефикасног локалног и метрополитанског управљања на више нивоа, које превазилази административне границе и које се заснива на функционалним подручјима, обезбеђујући на тај начин укључивање субнационалних и локалних власти у одлучивање и одређујући им неопходне надлежности и ресурсе за управљање кључним урбаним, метрополитанским и просторним изазовима. Подстицаћемо метрополитанско управљање које је инклузивно и које се заснива на законским оквирима и поузданим финансијским механизмима, укључујући одрживо управљање дуговима где је потребно. Предузећемо мере како бисмо промовисали пуну и ефективну партиципацију жена и једнака права у свим областима, као и у руковођењу на свим нивоима одлучивања, укључујући и у локалним самоуправама.

91. Подржаћемо локалне власти у одређивању њихових административних и управљачких структура у складу са националним законодавством и политикама, у зависности од контекста, како би оне биле прилагођене локалним потребама. Подстицаћемо одговарајуће регулаторне оквире и даћемо подршку локалним властима за успостављање партнерских односа са заједницама, цивилним друштвом и приватним сектором како би оне развиле основне услуге и инфраструктуру и управљале њима, обезбеђујући очување

јавног интереса и јасно дефинишући циљеве, надлежности и механизме одговорности.

92. Промовисаћемо партиципативне старосно и родно осетљиве приступе у свим етапама политике урбаног и просторног развоја и планирања, од концепције до израде, буџетирања, имплементације, евалуације и ревизије, а на темељима нових облика директног партнерства између управе на свим нивоима и цивилног друштва, укључујући и кроз широко постављене и ресурсно обезбеђене трајне механизме и платформе за сарадњу и консултације које су, уз помоћ информационих и комуникационих технологија и приступа подацима, доступне свима.

Планирање и управљање урбаним просторним развојем

93. Препознајемо начела и стратегије за урбанистичко и просторно планирање садржане у Међународним смерницама за урбанистичко и просторно планирање, које је Управни савет УН-Хабитат-а усвојио у резолуцији 25/6 од 23. априла 2015.¹⁷

94. Имплементираћемо интегрално планирање које има за циљ да избалансира краткорочне потребе са дугорочним жељеним исходима конкурентне економије, високим квалитетом живота и одрживом животном средином. Такође ћемо стремити изградњи флексибилности у плановима како би се прилагодили друштвеним и економским условима који се временом мењају. Имплементираћемо и систематски оценити ове планове, истовремено се трудећи да искористимо технолошке иновације и створимо боље животно окружење.

95. Подржаћемо имплементацију интегралних, полицентричних и равномерних просторно-развојних политика и планова, подстичући сарадњу и међусобну подршку међу градовима и насељима различитих величина, јачајући улогу малих и градова средње величине у погледу безбедности хране и система исхране, обезбеђујући приступ одрживом, приуштивом, одговарајућем, отпорном и безбедном становању, инфраструктури и услугама, подстичући ефективне трговинске везе у оквиру урбаноруралног континуума и старајући се да мали пољопривредници и рибари буду повезани са локалним, субнационалним, националним, регионалним и глобалним вредносним ланцима и тржиштима. Такође ћемо подржати урбану пољопривреду и сточарство, као и одговорну, локалну и одрживу потрошњу и производњу и социјалне интеракције, кроз повољне и приступачне мреже локалних тржишта и трговине, као опције која доприноси одрживости и безбедности хране.

96. Подстицаћемо имплементацију одрживих урбанистичких и просторних планова, укључујући планове градова-региона и метрополитанских подручја, како би постепено синергију и интеракције међу градским подручјима свих величина са њиховим приградским и руралним окружењем, укључујући и у подручјима прекограничног карактера. Такође ћемо подржати израду пројеката одрживе регионалне инфраструктуре који стимулишу одрживу економску производњу, подстичући равномеран регионални

¹⁷ Ibid, Седамдесето заседање, Додатак бр. 8 (А/70/8), анекс.

раст у оквиру урбано-руралног континуума. У том смислу ћемо подстицати урбано-рурална партнерства и међуопштинске механизме сарадње, засноване на функционалним и градским подручјима, као ефективне инструменте за извршење општинских и метрополитанских административних задатака, за пружање услуга и за подстицање, како локалног, тако и регионалног развоја.

97. Промовисаћемо планско урбано ширење и попуњавање простора, дајући приоритет обнови, регенерацији и опремању урбаних подручја, у зависности од потреба, укључујући санацију сиромашних и неформалних насеља, обезбеђујући високо-квалитетне зграде и јавне просторе, промовишући интегралне и партиципативне приступе који укључују све релевантне актере и становништво, а спречавајући просторну и социо-економску сегрегацију и гентрификацију, уз истовремено очување културне баштине и спречавање и задржавање неконтролисано ширења градова.

98. Промовисаћемо интегрално урбанистичко и просторно планирање, укључујући планско ширење градова које се заснива на начелима правичног, ефикасног и одрживог коришћења земљишта и природних ресурса, затим компактност, полицентричност, одговарајућу густину и повезаност, вишенаменско коришћење простора, као и мешовите социјалне и економске намене у грађевинским подручјима како би, са једне стране, спречили неконтролисано ширење градова и смањили проблеме и потребе у погледу мобилности, као и у погледу трошкова пружања услуга на једног становника, а са друге стварили користи од густине насељености и економије обима и агломерацију, у зависности од контекста.

99. Подржаћемо, по потреби, имплементацију стратегија урбанистичког планирања које подстичу социјалну разноликост кроз обезбеђивање приуштивих стамбених опција са приступом квалитетним основним услугама и јавним просторима за све, јачајући сигурност и безбедност и фаворизујући социјалне и међугенерациске интеракције и уважавање различитости. Предузећемо кораке како бисмо обезбедили одговарајућу обуку и подршку за професионалне пружаоце услуга и заједнице погођене насиљем у градовима.

100. Подржаћемо обезбеђивање добро пројектованих мрежа безбедних, приступачних, зелених и квалитетних улица и других јавних простора који су свима приступачни и у којима нема криминала и насиља, укључујући сексуално узнемиравање и родно засновано насиље, а уважавајући хуману димензију, као и мере које омогућавају најбоље комерцијално искоришћавање приземља, подстицајући и формално и неформално локално тржиште и трговину, као и непрофитне локалне иницијативе, привлачећи људе у јавни простор и промовишући проходност за пешаке и бициклисте, а са циљем унапређења здравља и добробања.

101. Интегрисаћемо смањење ризика од катастрофа и мере за ублажавање и прилагођавање на климатске промене у родно и старосно осетљиве процесе урбаног и просторног развоја и урбанистичког и просторног планирања, укључујући мере за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште, пројектовање простора, зграда и објеката, инфраструктуре и услуга на бази отпорности и ефективности у погледу последица климатских промена, као и решења заснована на природи. Промовисаћемо сарадњу

и координацију у свим секторима и изградити капацитете локалних власти како би оне могле да израде и имплементирају планове за смањење ризика од непогода и планове поступања, као што је процена ризика које се односи на лоцирање тренутних и будућих објеката јавне намене, као и да формулишу одговарајуће процедуре за непредвиђене ситуације и евакуацију.

102. Стремићемо унепређењу капацитета за урбанистичко планирање и пројектовање, као и за обезбеђивање обука за урбанисте на националном, субнационалном и локалном нивоу.

103. Укључићемо инклузивне мере намењене безбедности у градовима и спречавању криминала и насиља, укључујући тероризам и насилни екстремизам који погодује тероризму. Такве мере ће, у складу са потребама, у припрему урбаних стратегија и иницијатива укључити релевантне локалне заједнице и актере из невладиног сектора, узимајући у обзир и сиромашна и неформална насеља као и факторе рањивости и културолошке факторе од значаја за припрему политика јавне безбедности и спречавања криминала и насиља, а путем спречавања и борбе против стигматизације одређених група за које се сматра да самим својим постојањем изазивају већу безбедносну претњу.

104. Промовисаћемо усаглашавање са законским обавезама кроз јаке инклузивне оквире управљања и одговорне институције које се баве уписом непокретности и управљањем земљиштем, примењујући транспарентно и одрживо управљање и коришћење земљишта, упис права власништва и делотворне финансијске системе. Применом различитих механизма, подржаћемо локалне власти и релевантне актере у припреми и коришћењу основних информација из евиденција о земљишту, као што су катастри, процена вредности и мапе ризика, евиденције о цени земљишта и станова, како би произвели високо-квалитетне, ажурне и поуздане податке, разврстане према приходима, полу, старости, раси, етничкој припадности, миграционом статусу, инвалидитету, географској локацији и другим својствима која су релевантна за дату државу, а који су неопходни за процену промена у вредности земљишта, водећи истовремено рачуна да се ови подаци не користе на дискриминишући начин у политикама које дефинишу намене земљишта.

105. Подстицаћемо постепено остваривање права на одговарајући стан као компоненту права на одговарајући животни стандард. Развићемо и имплементирати стамбене политике на свим нивоима уз укључивање партиципативног планирања и примењујући начела супсидијарности, у зависности од контекста, како би се обезбедила усклађеност између националних, субнационалних и локалних развојних стратегија, земљишних политика и понуде станова.

106. Промовисаћемо стамбене политике које су засноване на начелима социјалне инклузије, економске ефикасности и заштите животне средине. Подржаћемо ефикасно коришћење јавних ресурса за потребе приуштивног и одрживог становања, укључујући земљиште у централним и консолидованим деловима града са одговарајућом инфраструктуром, као и суживот становништва различитих друштвених категорија како бисмо промовисали социјалну инклузију и кохезију.

107. Подстицаћемо развој политика, инструмената, механизма и финансијских модела који промовишу приступ широком спектру приуштивих и одрживих опција за решавање стамбеног питања, укључујући изнајмљивање и друге опције закупа, као и задружна решења попут заједничког становања, земљишних фондова локалних заједница и друге врсте колективног закупа уз помоћ којих би се решавале растуће потребе људи и заједница, а како би се побољшала понуда станова (нарочито за групе са ниским приходом), спречила сегрегација и произвољна принудна исељења и расељавање и обезбедило достојанствено и адекватно пресељење. То ће подразумевати подршку парцијалној/фазној изградњи (incremental housing) и обрасцима самосталне градње, а посебна пажња ће бити посвећена програмима санације сиромашних и неформалних насеља.

108. Подржаћемо развој стамбених политика које подстичу локалне интегралне стамбене приступе тако што користе везе које се јављају између образовања, запослења, становања и здравља, спречавајући искључивање и сегрегацију. Поред тога, залажемо се за борбу против бескућништва као и за борбу против и елиминисање криминализације истог, кроз посебне политике и циљане стратегије активне инклузије, као што су свеобухватни, инклузивни и одрживи програми за приоритетно решавање стамбеног питања.

109. Размотрићемо могућност повећања финансијских и људских ресурса, у складу са околностима, за санацију и, колико је то могуће, спречавање настанка сиромашних и неформалних насеља уз помоћ стратегија које превазилазе физичка и унапређења у домену животне средине, а како бисмо осигурали да сиромашна и неформална насеља буду интегрисана у социјалне, економске, културне и политичке димензије градова. Ове стратегије треба, у складу са околностима, да обухвате, приступ одрживом, одговарајућем, безбедном и приуштивом становању, основним и социјалним услугама, и безбедним, инклузивним, приступачним, зеленим и квалитетним јавним просторима, и треба да промовишу безбедност закупа и регулацију истог, као и мере за спречавање конфликта и посредовање.

110. Подржаћемо напоре за дефинисање и учвршћивање инклузивних и транспарентних система за праћење смањења удела становништва које живи у сиромашним и неформалним насељима, узимајући у обзир претходна искуства на унапређењу услова становања у овим насељима.

111. Борећи се против и спречавајући спекулације, расељавање, бескућништво и произвољна принудна исељења, а обезбеђујући одрживост, квалитет, приуштивост, здравље, безбедност, приступачност, енергетску и ресурсну ефикасност, као и отпорност, подстицаћемо развој одговарајуће и применљиве регулативе у стамбеном сектору, укључујући, у зависности од случаја, грађевинске прописе, стандарде, локацијске дозволе/услове, правилнике и друга подзаконска акта у домену коришћења земљишта, као и регулативу у области планирања уз уважавање отпорности. Такође ћемо подстицати спровођење различитих анализа стамбене понуде и потражње, заснованих на висококвалитетним, ажурним и поузданим подацима који су разврстани према националном, субнационалном и локалном нивоу, и који обухватају посебне социјалне, економске и културне карактеристике, као и карактеристике животне средине.

112. Подстицаћемо имплементацију програма одрживог урбаног развоја у оквиру којих стамбена и питања људских потреба имају стратешки значај, фаворизујући пројекте у којима је становање добро лоцирано и добро повезано како би се избегао развој периферног и изолованог масовног становања одвојеног од урбаног система, а независно од социјалног и економског статуса популације којој је намењено, као и обезбеђујући решења за стамбене потребе група са ниским приходом.

113. Предузећемо мере да унапредимо безбедност путева и да је интегришемо у одрживо планирање и пројектовање мобилности и транспортне инфраструктуре. Заједно са иницијативама за подизање свести, промовисаћемо приступ „Безбедан систем“ који је захтеван у оквиру Деценије акције за безбедност саобраћаја на путевима, а посебна пажња ће бити посвећена потребама свих жена и девојчица, као и деце и младих, старих особа и лица са инвалидитетом, као и онима у ситуацијама угрожености. Радићемо на усвајању, имплементацији и спровођењу политика и мера како би се активно заштитила безбедност пешака и мобилност бициклиста са циљем побољшања општег здравља, а посебно са циљем превенције повреда и непреносивих болести, као и на развијању и имплементацији свеобухватног законодавства и политика о безбедности мотоциклиста с обзиром на несразмерно висок и растући број смртних исхода и повреда мотоциклиста у целом свету, а нарочито у земљама у развоју. Приоритетно ћемо промовисати безбедан и здрав пут до школе за сву децу.

114. Подстицаћемо приступ безбедној, родно и старосно осетљивој, приуштивој, приступачној и одрживој урбаној мобилности и системима копног и поморског саобраћаја за све, обезбеђујући смислено учешће у друштвеним и економским активностима у градовима и насељима кроз интеграцију планова превоза и мобилности у све урбанистичке и просторне планове и промовисање широког спектра могућности за превоз и мобилност, а нарочито кроз подршку:

(а) Значајном повећању приступачној, безбедној, ефикасној, приуштивој и одрживој инфраструктури намењеној јавном превозу, као и немоторизованим видовима саобраћаја попут шетње и вожње бицикла, дајући им приоритет у односу на саобраћај моторних возила;

(б) Планским решењима ослоњеним на правичан јавни превоз уз помоћ којих се расељавање, нарочито сиромашних, своди на минимум, као и уз помоћ којих се омогућује приуштиво становање за становништво различитих приходовних категорија, као и различити видови пословања и услуга;

(в) Бољем и координисанијем планирању саобраћаја и коришћења земљишта које ће допринети смањењу потреба за путовањем и превозом, унапређујући повезаност између градских, приградских и руралних подручја, укључујући планирање водних путева, као и планирање саобраћаја и мобилности, а посебно за мале острвске државе у развоју и приобалне градове;

(г) Урбанистичким концептима планирања превоза терета и логистике који омогућавају ефикасан приступ производима и услугама, смањујући њихов негативан утицај на животну средину и квалитет живота у градовима, а повећавајући њихов допринос трајном, инклузивном и одрживом економском расту.

115. Предузећемо мере за развој механизма и заједничких оквира на националном, субнационалном и локалном нивоу како бисмо оценили шире користи које проистичу из шема градског и метрополитенског саобраћаја, укључујући, између осталог, утицаје на животну средину, привреду, социјалну кохезију, квалитет живота, приступачност, безбедност путева, јавно здравље и активности везане за климатске промене.

116. Подржаћемо развој ових механизма и оквира који се заснивају на одрживим националним политикама градског саобраћаја и мобилности, а у сврхе одрживе, отворене и транспарентне набавке и регулације услуга саобраћаја и мобилности у градским и метрополитанским подручјима, укључујући нову технологију која омогућава заједничке услуге мобилности. Подржаћемо развој јасних, транспарентних и одговорних уговорних обавеза између локалних самоуправа и пружалаца услуга у области саобраћаја и мобилности, посебно у погледу управљања подацима чиме се даље штити јавни интерес и приватност појединца и дефинишу заједничке обавезе.

117. Подржаћемо бољу координацију између одељења која се баве саобраћајем и оних која се баве урбанистичким и просторним планирањем у погледу заједничког разумевања оквира планирања и политика на националном, субнационалном и локалном нивоу, укључујући, између осталог, и кроз планове одрживог градског и метрополитенског саобраћаја и мобилности. Подржаћемо субнационалне и локалне власти у развијању неопходних знања и капацитета за имплементацију и спровођење таквих планова.

118. Охрабрићемо националне, субнационалне и локалне власти да развију и ојачају финансијске инструменте који ће им омогућити да унапреде инфраструктуру и системе саобраћаја и мобилности, као што су системи брзог колективног превоза, интегрални саобраћајни системи, системи ваздушног и железничког саобраћаја и безбедна, довољна и одговарајућа пешачка и бициклистичка инфраструктура и технолошке иновације у системима саобраћаја и превоза, а са циљем смањења гужви и загађења уз истовремено побољшање ефикасности, повезаности, приступачности, здравља и квалитета живота.

119. Подстицаћемо одговарајућа улагања у заштитну, приступачну и одрживу инфраструктуру и системе који пружају услуге водоснабдевања, канализације и хигијене, прикупљања и третирања отпадних вода, доброг управљања отпадом, дренаже, смањења загађења ваздуха и управљања олујним водама како би се унапредила безбедност у случају катастрофа повезаних са водом, унаредило здравље, осигурао универзалан и правичан приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све, као и равноправан приступ свима одговарајућој канализацији и хигијени и искоренило вршење нужде на отвореном, посвећујући посебну пажњу потребама и безбедности жена и девојчица, као и особама у ситуацији угрожености. Потрудићемо се да обезбедимо да ова инфраструктура буде отпорна на климатске промене и да буде део интегралних планова урбаног и просторног развоја, укључујући, између осталог, и у погледу становања и мобилности, као и да буде имплементирана на партиципативан начин, уважавајући иновативна, ресурсно ефикасна, приступачна, прилагођена околностима и културно осетљива одржива решења.

120. Радићемо на томе да опремимо комунална предузећа водовода и канализације капацитетима за имплементацију одрживих система управљања водом, укључујући одрживо одржавање градске инфраструктуре кроз развој капацитета, а са циљем постепеног укидања неједнакости и промовисања, како универзалног и правичног приступа безбедној и приуштивој пијаћој води, тако и адекватној и правичној канализацији и хигијени за све.

121. Осигураћемо универзалан приступ приуштивим, поузданим и модерним енергетским услугама кроз промовисање енергетске ефикасности и одрживих обновљивих извора енергије, кроз подршку активностима које се предузимају на субнационалном и локалном нивоу како би се ове услуге примениле у зградама, инфраструктури и другим објектима јавне намене, као и кроз искоришћавање директне контроле коју врше субнационална и локална управа, у зависности од случаја, над инфраструктуром и прописима, а у циљу подстицања примене ових услуга у оквиру различитих група крајњих потрошача као што су стамбене, комерцијалне и индустријске зграде, индустрија, транспорт, отпад и канализација. Такође охрабрујемо усвајање прописа и стандарда за изградњу као и циљева које је потребно достићи у коришћењу обновљивих извора енергије, затим увођење енергетске сертификације, реконструкцију постојећих зграда и спровођење политике јавних набавки у области енергетике, између осталих модалитета, а у складу са потребама, како бисмо достигли циљеве енергетске ефикасности. Даћемо, исто тако, приоритет паметним електро-мрежама, регионалним енергетским системима и локалним енергетским плановима како бисмо поспешили синергију која се јавља између коришћења енергије добијене из обновљивих извора и енергетске ефикасности.

122. Подржаћемо децентрализовано доношење одлука о одлагању отпада како бисмо промовисали универзалан приступ системима одрживог управљања отпадом. Такође ћемо подржати промовисање шема проширене одговорности произвођача које ће укључити генераторе и произвођаче отпада у финансирање система управљања комуналним отпадом, које ће смањити опасности и друштвено-економске последице токова отпада и повећати стопе рециклирања кроз бољи дизајн производа.

123. Подстицаћемо укључивање проблематике безбедности хране и прехранбених потреба градског становништва, а посебно сиромашних становника града, у урбанистичко и просторно планирање како бисмо искоренили глад и неухрањеност. Подстицаћемо координацију политика одрживе безбедности хране и пољопривреде у урбаним, приградским и руралним подручјима како бисмо олакшали производњу, складиштење, превоз и комерцијализацију намирница ка потрошачима на адекватан и приуштив начин, а у циљу смањења губитака хране, превенције стварања отпада и његовог поновног коришћења. Такође ћемо подстицати координацију политика хране са политикама у области енергетике, вода, здравља, транспорта и отпада, одржаваћемо генетичку разноврсност семена, смањити употребу опасних хемикалија и имплементирати друге политике у урбаним подручјима како бисмо повећали ефикасност, а смањили отпад.

124. Култура ће нам бити приоритетна компонента планова и стратегија урбаног развоја приликом усвајања инструмената планирања као што су урбанистички планови, смернице за зонирање, грађевински прописи, политике управљања приобаљем и стратешке развојне политике које за циљ имају и очување широког спектра материјалне и нематеријалне културне баштине и предела, и уз помоћ којих ће се ова баштина штитити од потенцијалних штетних утицаја урбаног развоја.

125. Подржаћемо коришћење културне баштине у сврху одрживог урбаног развоја препознајући њену улогу у подстицању партиципације и одговорности. Подстицаћемо иновативно и одрживо коришћење архитектонских споменика и локалитета, са намером стварања вредности кроз одговарајућу обнову и адаптацију. Ангажоваћемо аутохтоне народе и локалне заједнице на промоцији и ширењу знања о материјалној и нематеријалној културној баштини и заштити традиционалних израза и језика, укључујући и кроз употребу нових технологија и техника.

Средства имплементације

126. Сматрамо да имплементација Нове урбане агенде захтева повољно окружење и широк спектар средстава имплементације, укључујући приступ науци, технологији и иновацијама и напредној размени сазнања на заједнички утврђеним основама, као и развој капацитета и мобилизацију финансијских ресурса уважавајући обавезе које су развијене и земље у развоју преузеле и користећи све доступне традиционалне и иновативне изворе на глобалном, регионалном, националном, субнационалном и локалном нивоу, као и бољу међународну сарадњу и партнерства између органа власти на свим нивоима, приватног сектора, цивилног друштва, система Уједињених нација и других актера, а које се заснивају на начелима једнакости, недискриминације, одговорности, поштовања људских права и солидарности, нарочито према најсиромашнијима и најугроженијима.

127. Потврђујемо обавезе које се односе на средства имплементације обухваћене Агендом за одрживи развој до 2030. године и Акционом агендом из Адис Абебе.

128. Подржаћемо УН-Хабитат, друге програме и агенције Уједињених нација и друге релевантне актере у формулисању практичних и на чињеницама заснованих смерница за имплементацију Нове урбане агенде и урбане димензије Циљева одрживог развоја, а у блиској сарадњи са државама чланицама, локалним властима, главним интересним групама и другим релевантним актерима, као и кроз мобилизацију експерата. Надовезаћемо се на резултате конференције Хабитат III и лекције које су научене из њеног припремног процеса, укључујући регионалне и тематске састанке. Напомињемо, у овом контексту, вредне доприносе, између осталог, Светске урбане кампање, Генералне скупштине партнера за Хабитат III и Глобалне мреже инструмената за управљање земљиштем.

129. Апелујемо на УН-Хабитат да настави рад на развијању нормативног оквира и да националним, субнационалним и локалним властима обезбеди развој капацитета и инструмената за потребе обликовања, планирања и управљања одрживим урбаним развојем.

130. Сматрамо да би одрживи урбани развој, вођен важећим урбаним политикама и стратегијама, у зависности од контекста, могао имати користи од интегралних финансијских оквира, подржаних повољним окружењем на свим нивоима. Препознајемо значај обезбеђивања да сва финансијска средства имплементације буду чврсто уграђена у кохерентне оквири политика и процесе фискалне децентрализације, тамо где је то могуће, као и да одговарајући капацитети буду развијени на свим нивоима.

131. Подржавамо приступе који су прилагођени околностима и који су намењени финансирању урбанизације и јачању капацитета финансијског управљања на свим нивоима власти кроз усвајање специфичних инструмената и механизма неопходних за успостављање одрживог урбаног развоја, а уважавајући чињеницу да свака држава има изворну одговорност за сопствени економски и социјални развој.

132. Мобилисаћемо ендогене ресурсе и приходе који су настали искоришћавањем предности урбанизације и као последица ефеката катализације и повећаног утицаја јавних и приватних улагања, како би се побољшали финансијски услови за урбани развој и обезбедио приступ додатним изворима, признајући да су у свим државама јавне политике и мобилизација и ефикасно коришћење домаћих ресурса, засновани на начелу националне апропријације, кључни елемент наше тежње за одрживим урбаним развојем, укључујући и за имплементацију Нове урбане агенде.

133. Позивамо предузећа да примене своју креативност и иновације у решавању изазова одрживог развоја у урбаним подручјима, признајући да су приватне пословне активности, улагања и иновације главни покретачи продуктивности, инклузивног раста и отварања радних места, као и да су приватна улагања, а нарочито директне стране инвестиције, заједно са стабилним међународним финансијским системом од суштинског значаја за развој.

134. Подржаћемо одговарајуће политике и капацитете који омогућују субнационалним и локалним властима да попишу и прошире своје потенцијалне базе прихода, на пример кроз вишенаменске катастрофе, локалне порезе, накнаде и наплату услуга, а у складу са националним политикама, истовремено обезбеђујући да жене и девојчице, деца и млади, стари, лица са инвалидитетом, аутохтони народи и локалне заједнице, као и сиромашна домаћинства не буду несразмерно тиме погођени.

135. Промовисаћемо имплементацију поузданих и транспарентних система финансијских трансфера од националних ка субнационалним и локалним властима у складу са њиховим потребама, приоритетима, функцијама, овлашћењима и подстицајима утемељеним на учинку, у складу са околностима, како би им се обезбедили одговарајући, благовремени и предвидиви ресурси и унапредила њихова способност да прикупе приходе и управљају расходима.

136. Подржаћемо развој вертикалних и хоризонталних модела дистрибуције финансијских ресурса како бисмо смањили неједнакости у оквиру субнационалних територија, унутар градских центара и између урбаних и руралних подручја, као и да бисмо подстакли интегралан и равномеран просторни развој. У

том смислу, истичемо значај унапређења транспарентности података о трошењу и расподели ресурса као инструмента за процену напретка ка правичности и просторној интеграцији.

137. Промовисаћемо примере најбоље праксе како бисмо каптирали и поделили увећану вредност земљишта и некретнина која је настала као резултат процеса урбаног развоја, инфраструктурних пројеката и јавних инвестиција. Мере као што је опорезивање капиталне добити би могле да буду примењене, у складу са околностима, како би се спречила искључиво приватна добит, као и спекулације са земљиштем и некретностима. Појачаћемо везу између фискалних система, урбанистичог планирања и инструмената за управљање урбаним развојем, укључујући регулацију тржишта земљишта. Радићемо на томе да напори на стварању прихода од земљишта не резултирају његовим неодрживим коришћењем и потрошњом.

138. Подржаћемо субнационалну и локалну управу у напорима да имплементира транспарентне и одговорне инструменте контроле расхода како би, на основу законске контроле и учешћа јавности, у складу са околностима, проценили неопходност и утицаје локалних инвестиција и пројеката, а као подршку доступним и праведним тендерским поступцима, механизмима набавке и поузданом извршењу буџета, као и превентивним антикорупцијским мерама у циљу подстицања интегритета, одговорности, ефикасног управљања и приступа јавним добрима и земљишту, у складу са националним политикама.

139. Подржаћемо стварање снажних правних и регулаторних оквира за одрживо национално и општинско задуживање на бази одрживог управљања дугом, а уз подршку адекватних прихода и капацитета, кроз локалну кредитну способност као и шира тржишта одрживог општинског дуга, када је то могуће. Размотрићемо успостављање одговарајућих финансијских посредника за финансирање градова, као што су регионални, национални, субнационални и локални развојни фондови или развојне банке, укључујући удружене механизме финансирања који могу да катализирају јавно и приватно, национално и међународно финансирање. Радићемо на промовисању механизма за смањивање ризика као што је Агенција за осигурање мултилатералних инвестиција, истовремено управљајући валутним ризиком како бисмо смањили трошкове капитала и стимулисали приватни сектор и домаћинства да учествују у одрживом урбаном развоју и напорима за стварање отпорности, укључујући приступ механизмима за пренос ризика.

140. Подржаћемо развој одговарајућих и приуштивих финансијских стамбених производа и охрабрити учешће спектра мултилатералних финансијских институција, регионалних развојних банака и развојних финансијских институција, агенција за сарадњу, кредитора и инвеститора из приватног сектора, удружења, зајмодавца и микрофинансијских банака у сврхе улагања у приуштиву и прогресивну стамбену изградњу у свим својим облицима.

141. Такође ћемо размотрити успостављање фондова за градску и осталу саобраћајну инфраструктуру и услуге на националном нивоу, засноване на различитим изворима финансирања – од јавних бесповратних

средстава до учешћа других јавних субјеката и приватног сектора, обезбеђујући координацију између актера и интервенција, као и одговорност.

142. Позивамо међународне мултилатералне финансијске институције, регионалне развојне банке, развојне финансијске институције и агенције за сарадњу да пруже финансијску подршку, укључујући и кроз иновативне финансијске механизме, програме и пројекте за имплементацију Нове урбане агенде, посебно у земљама у развоју.

143. Подржаћемо приступ различитим мултилатералним фондовима, укључујући, између осталог, Зелени климатски фонд, Глобални фонд за заштиту животне средине, Фонд за прилагођавање и Климатске инвестиционе фондове, како бисмо осигурали средства за планове прилагођавања и ублажавања климатских промена, политике, програме и активности субнационалних и локалних нивоа управе, у оквиру договорених процедура. Сарађиваћемо са субнационалним и локалним финансијским институцијама, у зависности од контекста, како бисмо развили инфраструктурна решења за финансирање борбе против климатских промена и створили одговарајуће механизме за утврђивање каталитичких финансијских инструмената, а у складу са било којим успостављеним националним оквиром како би се осигурала финансијска одрживост и одрживост дугова на свим нивоима управе.

144. Истражићемо и развити изводљива решења за ризике од климатских промена и катастрофа у градовима и насељима, укључујући и кроз сарадњу са институцијама осигурања и реосигурања и другим релевантним актерима у складу са улагањима у урбану и метрополитенску инфраструктуру, зграде и другу градску имовину, као и за локално становништво како би осигурали њихово смештај и њихове економске потребе.

145. Подржавамо коришћење међународних јавних финансија, укључујући, између осталог, и званичну развојну помоћ, како би за потребе одрживог урбаног и просторног развоја дошло до додатне мобилизације ресурса из свих доступних извора, како јавних, тако и приватних. Ово би могло да укључи и ублажавање ризика за потенцијалне инвеститоре, имајући у виду чињеницу да међународне јавне финансије играју значајну улогу у додатним напорима држава да мобилишу сопствене јавне ресурсе, а нарочито у најсиромашнијим и најугроженијим државама са ограниченим домаћим ресурсима.

146. Повећаћемо шансе за сарадњу на релацији север-југ и југ-југ, за регионалну и међународну сарадњу различитих врста актера, као и за субнационалну, децентрализовану и сарадњу између градова, у зависности од контекста, како би допринели одрживом урбаном развоју, јачајући капацитете и подстицајући размену градских решења и заједничко учење на свим нивоима и од стране свих релевантних актера.

147. Промовисаћемо развој капацитета као вишезначног приступа који обухвата способности различитих актера и институција на свим нивоима управљања и који комбинује индивидуални, друштвени и

институционални капацитет за формулисање, имплементацију, унапређење, управљање, праћење и оцену јавних политика намењених одрживом урбаном развоју.

148. Промовисаћемо јачање капацитета националних, субнационалних и локалних власти, укључујући удружења локалних власти, у зависности од контекста, у раду са женама и девојчицама, децом и младима, старима и особама са инвалидитетом, аутохтоним народима и локалним заједницама, и особама у ситуацијама угрожености, као и са цивилним друштвом, академским и истраживачким институцијама у обликовању организационих и институционих процеса управљања, а која им омогућавају да ефективно учествују у доношењу одлука везаних за урбани и просторни развој.

149. Подржаћемо удружења локалних власти као промотере и носиоце развоја капацитета да пруже програме развоја капацитета, препознајући и јачајући, у зависности од контекста, како њихову укљученост у националне консултације о урбаним политикама и развојним приоритетима, тако и њихову сарадњу са субнационалним и локалним властима, заједно са цивилним друштвом, приватним сектором, стручним, академским и истраживачким институцијама, и њиховим постојећим мрежама. То је потребно урадити уз помоћ међусобног подучавања (peer-to-peer learning), тематских партнерстава и заједничких активности, као што је, на пример, међуопштинска сарадња, а на глобалном, регионалном, националном, субнационалном и локалном нивоу, укључујући стварање мрежа практичара и праксе која повезује науку и политику.

150. Наглашавамо потребу за већом сарадњом и разменом знања у науци, технологији и иновацијама у корист одрживог урбаног развоја, у потпуном складу, координацији и синергији са процесима који проистичу из Механизма технолошких олакшица утврђеног у Акционој агенди из Адис Абебе и покренутог у оквиру Агенде за одрживи развој до 2030.

151. Промовисаћемо програме развоја капацитета како би помогли субнационалним и локалним властима у финансијском планирању и управљању, а на темељима институционалне координације на свим нивоима, укључујући и мере за заштиту животне средине и борбу против корупције, прихватајући, између осталог, транспарентне и независне процесе надзора, рачуноводства, набавке, извештавања, ревизије и праћења. Подстицаћемо програме развоја капацитета и како би се преиспитали субнационални и национални учинак и усклађеност, са посебним освртом на старосно и родно осетљиво буџетирање и унапређење и дигитализацију рачуноводствених процеса и евиденција, а у циљу промовисања приступа који су засновани на резултатима и стварања средњорочних и дугорочних административних и техничких капацитета.

152. Промовисаћемо програме развоја капацитета у погледу коришћења легалних прихода од земљишта и финансијских инструмената, као и у погледу функционисања тржишта некретнина, намењене креаторима политика и локалним јавним званичницима, фокусирајући се на правне и економске основе за повраћај дела од увећане вредности непокретности (value capture), укључујући квантификацију, процену повраћаја и дистрибуцију увећања вредности земљишта.

153. Промовисаћемо систематичну употребу партнерстава са више заинтересованих страна у процесима урбаног развоја, у складу са контекстом, успостављајући јасне и транспарентне политике, финансијске и административне оквире и процедуре, као и смернице за планирање таквих партнерстава.

154. Препознајемо значајан допринос добровољних иницијатива за сарадњу, партнерстава и коалиција које са циљем започињања и унапређења имплементације Нове урбане агенде, наглашавајући најбоље примере из праксе и иновативна решења, укључујући кроз промовисање сарадње између субнационалних субјеката, локалних власти и других релевантних актера.

155. Промовисаћемо иницијативе за развијања капацитета како бисмо оснажили и ојачали вештине и способности жена и девојчица, деце и младих, старих особа и лица са инвалидитетом, аутохтоних народа и локалних заједница, као и особа у ситуацијама угрожености, а у сврхе обликовања процеса управљања, ангажовања у дијалогу и промовисању и заштити људских права и борбе против дискриминације како би обезбедили њихово ефективно учешће у доношењу одлука везаних за урбани и просторни развој.

156. Промовисаћемо развој националних политика информacionих и комуникационих технологија и стратегија е-управе, као и дигиталних управљачких алата окренутих грађанима, користећи технолошке иновације, укључујући и програме за развој капацитета, како би информacionе и комуникационе технологије биле доступне јавности, укључујући жене и девојчице, децу и младе, особе са инвалидитетом, старије особе и лица у ситуацијама угрожености, и како би, кроз ширу партиципацију и подстицање одговорног управљања, као и повећање ефикасности, јавност била у могућности да развије и извршава своју грађанску дужност. Коришћење дигиталних платформи и алата, укључујући геопросторне информacionе системе, биће подстакнуто како би се унапредило дугорочно интегрално урбанистичко и просторно планирање и пројектовање, администрација и управљање земљиштем, као и приступ градским и метрополитенским службама.

157. Подржаћемо науку, истраживања и иновације, са посебним акцентом на социјалне, технолошке, дигиталне и иновације које су засноване на природи, робусне научно-политичке интерфејсе у урбанистичком и просторном планирању и формулацији политика, као и институционализоване механизме за размену информација, знања и стручности, укључујући сакупљање, анализу, стандардизацију и дисеминацију географски заснованих, прикупљених на локалном нивоу, висококвалитетних, правовремених и поузданих података, разврстаних према приходу, полу, раси, етничкој припадности, миграционом статусу, инвалидитету, географској локацији и другим својствима која су релевантна у националном, субнационалном и локалном контексту.

158. Ојачаћемо податке и капацитете статистике на националном, субнационалном и локалном нивоу за потребе ефективног праћења напретка који се остварује у имплементацији политика и стратегија одрживог урбаног развоја, као и за потребе одлучивања и ревизије. Процедуре прикупљања података за праћење и ревизију Нове урбане агенде треба првенствено да буду засноване на званичним националним, субнационалним и локалним изворима података и, по потреби, другим изворима, као

и да буду доступне, транспарентне и у складу са циљем поштовања права на приватност и свих обавеза везаних за људска права. Напредак ка глобалној дефиницији градова и насеља оокренутој људима могао би бити подстицајан у том смислу.

159. Подржаћемо улогу и унапредити капацитет националних, субнационалних и локалних власти у прикупљању података, њиховом мапирању, анализи и дисеминацији, као и у промовисању управљања заснованог на чињеницама, изградњи базе заједничког знања коришћењем, како глобално упоредивих, тако и локално генерисаних података, укључујући и кроз попис, анкетирање домаћинстава, регистре становништва, процесе праћења на нивоу локалне заједнице и друге релевантне изворе, разврстане према приходима, полу, старости, раси, етничкој припадности, миграционом статусу, инвалидитету, географској локацији и другим својствима која су релевантна у националном, субнационалном и локалном контексту.

160. Подстицаћемо стварање, промовисање и унапређење отворених, једноставних и партиципативних платформи података користећи расположиве технолошке и социјалне алате за пренос и размену знања међу националним, субнационалним и локалним властима и релевантним актерима, укључујући недржавне актере и становништво, како бисмо унапредили ефективно урбано планирање и управљање, ефикасност и транспарентност кроз е-управу, решења подржана информационом и комуникационом технологијама и управљање геопросторним информацијама.

Праћење и ревизија

161. Обезбеђујући усклађеност на националном, регионалном и глобалном нивоу, спроводићемо периодично праћење и ревизију Нове урбане агенде како бисмо пратили напредак, проценили утицај и осигурали да се Агенда имплементира ефективно и благовремено, да постоји одговорност према грађанима као и транспарентност, и то на инклузиван начин.

162. Подстичемо добровољно, вођено од стране држава, доступно, инклузивно, вишеслојно, партиципативно и транспарентно праћење и ревизију Нове урбане агенде. Процесом је потребно обухватити прилоге националних, субнационалних и локалних нивоа власти, као и прилоге система Уједињених нација, регионалних и подрегионалних организација, главних групација и релевантних актера. Процес треба да буде континуиран, са циљем стварања и јачања партнерстава међу свим релевантним актерима и подстицања размене урбаних решења и заједничког учења.

163. Препознајемо значај локалних власти као активних партнера у праћењу и ревизији Нове урбане агенде на свим нивоима и подстичемо их да развију, заједно са националним и субнационалним властима, у зависности од случаја, применљиве механизме праћења и ревизије на локалном нивоу, укључујући кроз релевантна удружења и одговарајуће платформе. Тамо где је то применљиво, размотрићемо јачање њихових капацитета да пружи допринос у том смислу.

164. Наглашавамо да праћење и ревизија Нове урбане агенде морају да имају ефективне везе са праћењем и ревизијом Агенде за одрживи развој до 2030. године како би се обезбедила координација и усклађеност у њиховој имплементацији.

165. Поново потврђујемо улогу и стручност УН-Хабитата у оквиру његових овлашћења, као фокалне тачке за одрживу урбанизацију и насеља, која сарађује са другим субјектима система Уједињених нација препознајући везе између одрживе урбанизације и, између осталог, одрживог развоја, смањења угрожености од катастрофа и климатских промена.

166. Позивамо Генералну скупштину да захтева од Генералног секретара, уз добровољно учешће држава и релевантних регионалних и међународних организација, да извештава о напретку у имплементацији Нове урбане агенде на сваке четири године, а да први извештај буде поднет у току седамдесет и другог заседања Скупштине.

167. Извештај ће пружити квалитативну и квантитативну анализу оствареног напретка у имплементацији Нове урбане агенде и међународно договорених циљева који су релевантни за одрживу урбанизацију и насеља. Анализа ће се заснивати на активностима националних, субнационалних и локалних власти, УН-Хабитата, других релевантних субјеката у систему Уједињених нација и релевантних актера који подржавају имплементацију Нове урбане агенде, као и на извештајима Управног одбора УН-Хабитата. Извештај треба да обухвати, у мери у којој је то могуће, доприноси мултилатералних организација и процеса где је прикладно, цивилног друштва, приватног сектора и академске заједнице. Он треба да се надовеже на постојеће платформе и процесе као што је Светски урбани форум сазван од стране УН-Хабитата. Потребно је да се извештајем избегну дуплирања и да он буде усклађен са локалним, субнационалним и националним околностима и законодавством, капацитетима, потребама и приоритетима.

168. Припремом извештаја координираће УН-Хабитат у блиској сарадњи са другим релевантним субјектима система Уједињених нација, чиме ће се обезбедити да процес координације у целом систему Уједињених нација буде инклузиван. Извештај ће бити поднет Генералној скупштини преко Економског и социјалног савета.¹⁸ Извештај ће такође бити укључен у високо-политички форум о одрживом развоју који је сазван под покровитељством Генералне скупштине, а са циљем обезбеђивања усклађености, координације и сарадње у погледу праћења и ревизије Агенде за одрживи развој до 2030. године.

169. Наставићемо са јачањем напора за мобилизацију путем партнерстава, пропагирања и активности на подизању свести у погледу имплементације Нове урбане агенде, користећи постојеће иницијативе као што је Светски дан Хабитата и Светски дан градова, а размотрићемо и успостављање нових иницијатива за мобилизацију и стварање подршке од стране цивилног друштва, грађана и релевантних актера. Констатујемо значај наставка ангажовања на праћењу и ревизији Нове урбане агенде са удружењима субнационалне и локалне управе која имају своје представнике у Светској скупштини локалних и регионалних власти.

170. Поново потврђујемо резолуције Генералне скупштине 51/177 од 16. децембра 1996. године, 56/206 од 21. децембра 2001. године, 67/216, 68/239 и 69/226, као и друге релевантне резолуције Скупштине, укључујући резолуције 31/109 од 16. децембра 1976. године и 32/162 од 19. децембра 1977. године. Поново указујемо на значај локације седишта УН-Хабитата у Најробију.

171. Наглашавамо значај УН-Хабитата, с обзиром на његову улогу унутар система Уједињених нација као фокалне тачке за одрживу урбанизацију и насеља, укључујући у имплементацији, праћењу и ревизији Нове урбане агенде, а у сарадњи са другим субјектима система Уједињених нација.

172. У светлу Нове урбане агенде, а са циљем унапређења ефективности УН-Хабитата, захтевамо од Генералног секретара да у току седамдесет првог заседања Генералној скупштини поднесе независну оцену УН-Хабитата, утемељену на чињеницама. Резултати оцене биће у форми извештаја који садржи препоруке за унапређење ефективности, ефикасности, одговорности и надзора УН-Хабитата, због чега је анализом потребно обухватити:

(а) Нормативна и оперативна овлашћења УН-Хабитата;

(б) Управљачку структуру УН-Хабитата у сврху ефективнијег, одговорнијег и транспарентнијег одлучивања, разматрајући алтернативе, а укључујући успостављање јединственог чланства у Управном савету;

(в) Рад УН-Хабитата са националним, субнационалним и локалним властима, као и са релевантним актерима како би се искористио целокупан потенцијал партнерстава;

(г) Финансијску способност УН-Хабитата.

173. Одлучили смо да одржимо дводневни састанак Генералне скупштине на високом нивоу, који ће сазвати Председник Генералне скупштине током седамдесет првог заседања, како би се размотрила ефективна имплементација Нове урбане агенде и позиционирање УН-Хабитата у том смислу. На састанку ће се, између осталог, размотрити примери најбоље праксе, успешне приче и мере које су садржане у извештају. Записник председавајућег са састанка ће служити као допринос Другом комитету током седамдесет другог заседања како би исти размотрио активности које ће бити предузете имајући у виду препоруке садржане у независној процени, а које ће бити наведене у годишњој резолуцији под релевантном тачком дневног реда.

174. Подстичемо Генералну скупштину да размотри одржавање следеће Конференције о становању и одрживом урбаном развоју Уједињених нација (Хабитат IV) 2036. године у оквиру обновљеног политичког обавезивања на оцену и консолидацију резултата Нове урбане агенде.

175. Захтевамо од Генералног секретара, у његовом четворогодишњем извештају који ће бити представљен 2026. године у складу са параграфом 166, да оцени постигнути напредак и изазове на које се наилазило током имплементације Нове урбане агенде од њеног усвајања, као и да утврди даље кораке за њихово решавање.

United Nations

www.habitat3.org
#NewUrbanAgenda #Habitat3
#NovaUrbanaAgenda